

BRIEF

6. november 2014

Ny meningsmåling: Flertal af vælgere siger farvel til retsforbeholdet

Kontakt:

Direktør, Bjarke Møller

+45 51 56 191 15

bjm@thinkeuropa.dk

RESUME Et stigende flertal af vælgerne ønsker enten at afskaffe retsforbeholdet eller at erstatte det med en tilvalgsordning. Det viser en ny meningsmåling blandt 1018 repræsentativt udvalgte danskere i alderen 18-74 år, som YouGov har foretaget for Tænketanken EUROPA i oktober 2014. Siden juli, hvor tænketanken lavede en lignende undersøgelse, er der sket en tydelig bevægelse blandt vælgerne i retning af et ønske om at gøre op med de 22 år gamle retsforbehold. Statsminister Helle Thorning-Schmidts udmelding om, at der efter næste valg skal afholdes en folkeafstemning om en tilvalgsordning, og den seneste tids politiske debat om retsforbeholdet, ser ud til at sætte sig hos vælgerne.

I flere af partierne er der indenfor de seneste måneder sket en mærkbar ændring i holdningerne - og det største holdningsskifte er sket blandt DF's vælgere. Et flertal af partiets vælgere er nu for enten at afskaffe retsforbeholdet eller at erstatte det med en tilvalgsordning. Blandt Socialdemokraterne, de radikale, de konservative, SF og Venstre er der stadig et stort flertal for at afskaffe retsforbeholdet eller erstatte det med en tilvalgsordning. I de seneste tre måneder er flere SF'ere blevet tilhængere, og Venstres vælgere er blevet mere engagerede i sagen, mens der derimod er lidt færre radikale og socialdemokrater på ja-siden

Meningsmålingen viser samtidig, at danskerne har et pragmatisk og konstruktivt syn på et udvidet EU-samarbejde på det retlige område, og skulle det komme til en folkeafstemning om en tilvalgsordning, vil det efter alt at dømme blive et ja. En del vælgere har dog ikke endeligt gjort deres stilling op, men selv hvis den gruppe, der

svarer ved ikke, svinger over til nej-siden, viser meningsmålingen, at der er et flertal for et opgør med det nuværende retsforbehold.

Udlændingepolitikken er det eneste område, hvor der stadig er et flertal imod, at Danmark går fuldt ud med indenfor det retlige samarbejde. Men indgår partierne en europapolitisk aftale, hvor Danmark holder udlændingepolitikken uden for igennem en tilvalgsordning, er der stor sandsynlighed for, at et stort flertal i befolkningen ønsker at erstatte retsforbeholdet med en tilvalgsordning.

Tænketanken EUROPA har i et par tidligere [notater](#) skitseret, hvordan der på dette område kan skabes et nationalt kompromis, som kan samle flertal i befolkningen.

HOVEDKONKLUSIONER:

- Regeringen kan efter alt at dømmes vinde en folkeafstemning om retsforbeholdet, hvis det erstattes af en tilvalgsordning.
- Et stigende flertal af vælgerne ønsker at afskaffe retsforbeholdet eller erstatte det med en tilvalgsordning. Selv hos Dansk Folkeparti er der nu flere vælgere, der samlet set bakker op om disse to modeller frem for at bevare det nuværende retsforhold
- Debatten om retsforbeholdet, der har fundet sted siden i sommer, ser ud til at have gjort indtryk på vælgerne, da flere er blevet positive overfor et opgør med retsforbeholdet.
- Danskerne er tilhængere af alle de konkrete dele af EU's retlige samarbejde, bortset fra EU-samarbejdet om indvandring, asyl og grænsekontrol, hvor der er et flertal for at holde Danmark uden for.
- Jo ældre vælgerne bliver, jo mere positive er de overfor fuld dansk deltagelse i EU-samarbejdet om retlige og indre anliggender. Der er en tydelig generationsforskel, da langt færre af de unge vælgere er tilhængere af en fuld afskaffelse af retsforbeholdet end blandt de ældre vælgere, og en tredjedel af de unge vælgere har slet ikke gjort deres stilling op.

Forhandlingerne om en ny europapolitisk aftale, der er gået i gang på Christiansborg, kan få afgørende betydning for, om Danmark i fremtiden kan deltage i det grænseoverskridende samarbejde i EU om retlige og indre anliggender. Politikerne er under tidspres, fordi der er alvorlig risiko for, at dansk politi allerede i løbet af 2015 sendes uden for døren i Europol på grund af det danske retsforbehold. Statsminister Helle Thorning-Schmidt sagde i sin åbningstale til Folketinget i oktober, at regeringen ønsker, at der efter næste valg udskrives en folkeafstemning om at opgive retsforbeholdet til fordel for en tilvalgsordning. Derfor har Tænketanken EUROPA undersøgt vælgernes holdninger for at give politikerne det bedst mulige beslutningsgrundlag i de videre forhandlinger om en europapolitisk aftale.

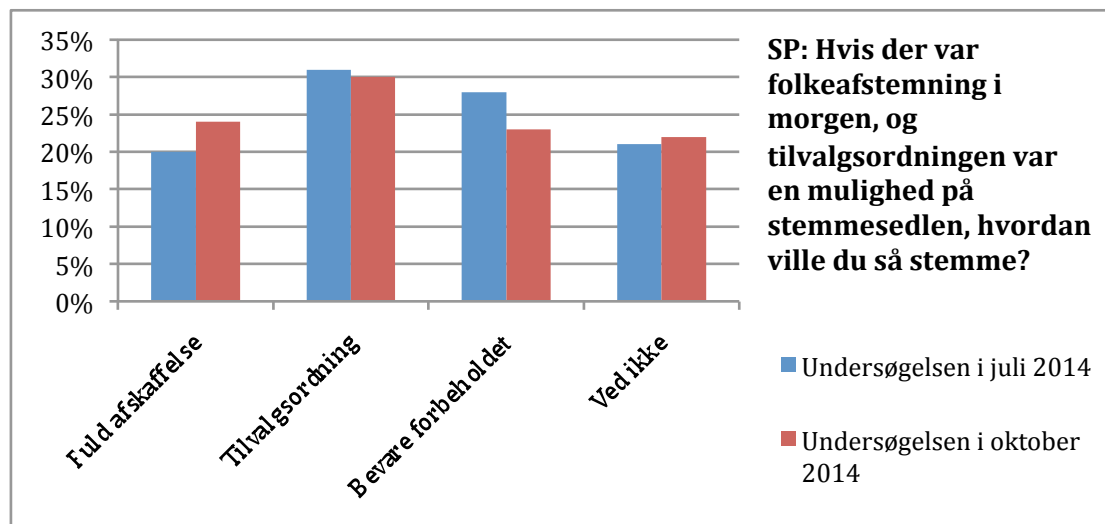
Vælgernes svar tegner et tydeligt billede. Hvis der var en folkeafstemning om retsforbeholdet i morgen, ville et klart flertal i befolkningen være for enten at afskaffe forbeholdet eller at indgå en såkaldt tilvalgsordning, hvor Folketinget kan vælge at tilslutte sig fra sag til sag. 54 pct. af befolkningen siger ja til en af disse to modeller, mens kun 23 pct. vil bevare forbeholdet i sin nuværende form. Det viser en ny meningsmåling af YouGov, der er foretaget for Tænketanken EUROPA blandt 1018 danskere i alderen 18-74 år.¹

Siden juli måned, hvor tænketanken stillede det samme spørgsmål, er der flere vælgere, der siger ja til en af de to løsninger. De seneste måneders debat om retsforbeholdet ser ud til at have gjort indtryk på vælgerne. I juli sagde 51 pct. af vælgerne ja til enten af afskaffe forbeholdet eller at erstatte det med en tilvalgsordning, mens 28 pct. ønskede at bevare det (se figur1).

Der er stadig relativt mange vælgere, der endnu ikke har bestemt sig. 22 pct. af vælgerne ved stadig ikke, hvordan de vil stemme, hvis der udskrives en folkeafstemning om retsforbeholdet.

¹ Undersøgelse er en webbaseret spørgeskemaundersøgelse blandt 1018 repræsentativt udvalgte vælgere i alderen 18-74 år, der er foretaget af YouGov. Man bør bemærke, at YouGov-panelet i forhold til andre opinionsinstitutters målinger har givet en relativ overvægt til Dansk Folkeparti med nogle få procentpoint flere vælgere, mens Socialdemokratiet derimod har ligget nogle få procentpoint lavere. Derfor kan man ikke afvise, at den målte euroskepsis er en anelse højere i den foreliggende YouGov måling end i målinger fra andre opinionsinstitutter.

Figur 1: Forsvar for forbeholdet på retur
Andel af vælgerne, fordelt på forsk. løsninger, pct.

Kilde: YouGov meningsmålinger for Tænketanken EUROPA, juli og oktober 2014

Markant holdningsskifte i tre partier

Hos Socialdemokraterne (S), Radikale Venstre, Det Konservative Folkeparti, SF og Venstre er der et markant flertal for enten at afskaffe retsforbeholdet eller at indføre en tilvalgsordning. Når man sammenligner undersøgelse fra juli og fra oktober 2014, er der lidt færre socialdemokrater og radikale, der har den opfattelse, mens flere SF'ere og de konservative siger ja til at gøre op med retsforbeholdet (jf. Figur 2).

Også hos Venstres vælgere kan der iagttages et tydeligt holdningsskifte i retning af et større engagement - i juli ønskede kun 19 pct. af Venstres vælgere en fuld afskaffelse af forbeholdet, mens det nu er 30 pct. - og dertil skal lægges 31 pct. af V-vælgere, der ønsker en tilvalgsordning. Samtidig er der et fald i andelen af Venstre vælgere, der ønsker at bevare forbeholdet. De seneste måneders udmeldinger fra partiets ledelse om behovet for et opgør med retsforbeholdet ser ud til at have bidt sig fast blandt partiets vælgere.

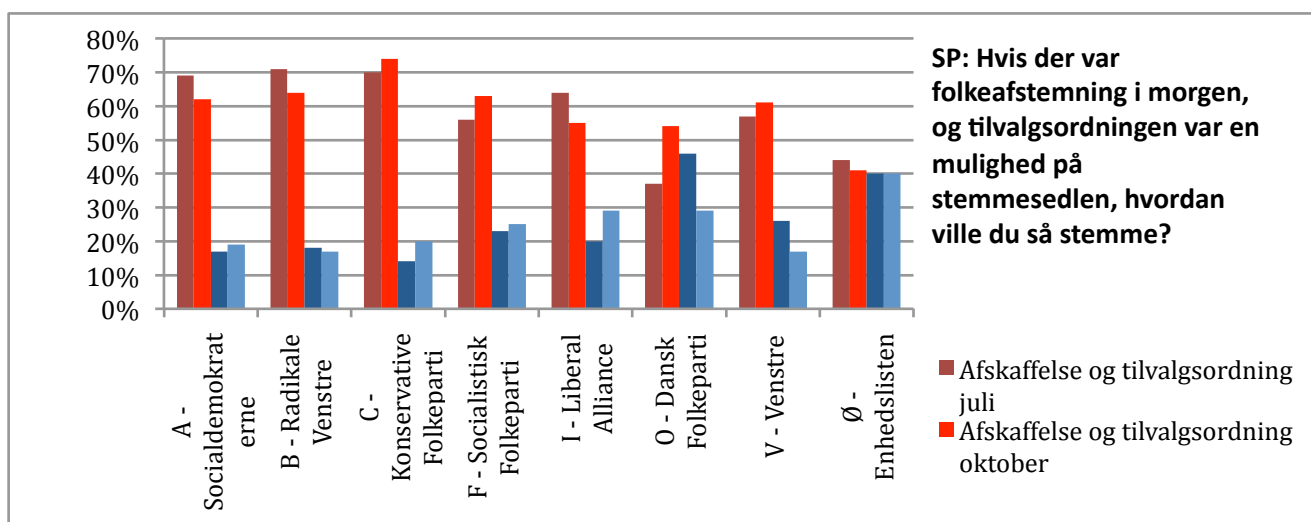
Det største holdningsskifte i de seneste måneder er sket hos Dansk Folkeparti (DF). Der er langt færre DF-vælgere, som ønsker at bevare retsforbeholdet i dag sammenlignet med juli måned. Hvor det i juli var 46 pct. af DF-vælgere, er det nu kun 29 pct.. Derimod er der en fordobling i antallet af DF-vælgere, der ønsker at afskaffe hele retsforbeholdet - fra 12 pct. i juli til 25 pct. Samlet set betyder det, at der er et flertal af DF-vælgere på 54 pct., der enten ønsker at afskaffe

retsforbeholdet eller at erstatte det med en tilvalgsordning. Partiets ledelse har i stedet slået til lyd for at bevare retsforbeholdet, hvor Danmark ansøger om en parallelaftale hos Kommissionen og de 27 andre EU-lande.

I den anden ende af den politiske skala er det værd at lægge mærke til, at der nu er langt flere af Enhedslistens vælgere, der ønsker en tilvalgsordning: 32 pct. mod kun 23 pct. juli. Derimod er andelen af Enhedslistens vælgere, der vil have retsforbeholdet fjernet faldet tilsvarende. Samlet set er der næsten lige så mange af partiets vælgere, der vil bevare status quo som gøre op med forbeholdet.

Figur 2: Holdningsskred i partierne

Svar fordelt på vælgerne, juli og oktober 2014, pct.

Kilde: YouGov meningsmålinger for Tænk tanken EUROPA, juli og oktober 2014

Danskerne vælger opt-in på flere områder

EU's retlige samarbejde dækker i dag over en lang række konkrete indsatsområder, som det er vigtigt at kende vælgerne holdning til. Der er samarbejde om civil- og erhvervsret, herunder databeskyttelse, forbruger- og markedsføringslovgivning og aftaleret. Dette brede samarbejde fastlægger blandt andet regler for, hvilken instans der har myndighed til at dømme i grænseoverskridende skilsmisssager, og hvilke regler der gælder ved e-handel på tværs af EU's landegrænser.

Politi- og strafferetten dækker også EU-indsatsen mod terrorisme og organiseret kriminalitet og fremmer samarbejdet mellem landenes retssystemer, når det for eksempel drejer sig om opklaring af sager om menneskehandel, hvidvaskning af penge og miljøkriminalitet.

Dertil kommer samarbejdet om indvandring, asyl og grænsekontrol. Det vedrører bl.a. ikke-EU-borgeres (tredjelande) rettigheder i EU. Der er således fælles regler om, at asylansøgere skal have deres sager behandlet i det første EU-land, de ankommer til, men det omhandler også kontrolkravene ved EU's ydre grænser, regler om familiesammenføring og rettigheder for indvandrere, der har opholdt sig lovligt i et EU-land i en længere årrække.

For at afdække vælgernes holdning til de forskellige dele af det retlige samarbejde, har Tænketanken EUROPA lavet en undersøgelse, der ligger i forlængelse af vores juliundersøgelse.

Vi har derfor stillet følgende spørgsmål til vælgerne: *"Regeringen vil efter næste valg afholde en folkeafstemning om at ændre retsforbeholdet til en tilvalgsordning. Hvis Danmark får en tilvalgsordning, hvilke dele af EU-samarbejdet på retsområdet synes du, at Danmark skal tilslutte sig fuldt ud?"*

Efterfølgende er vælgerne blevet bedt om - punkt for punkt - at tage stilling til om Danmark skal tilslutte sig de enkelte samarbejdsområder. Svarene tegner et nuanceret billede af vælgernes holdninger, og det giver værdifuld viden, der er relevant i lyset af de aktuelle forhandlinger om en ny europapolitisk aftale.

Et stort flertal af de danske vælgere - cirka otte ud af ti - ønsker, at Danmark fuldt ud tilslutter sig EU's politisamarbejde imod organiseret kriminalitet. Radikale og konservative trækker sammen med Venstres vælgere gennemsnittet op, hvor både S og DF vælgere stemmer som det store flertal. I alle partier er der dog et markant flertal, og selv i det mest skeptiske parti, Enhedslisten, siger 69 pct. af vælgerne ja.

Danskerne er klar til mere vidtgående samarbejde

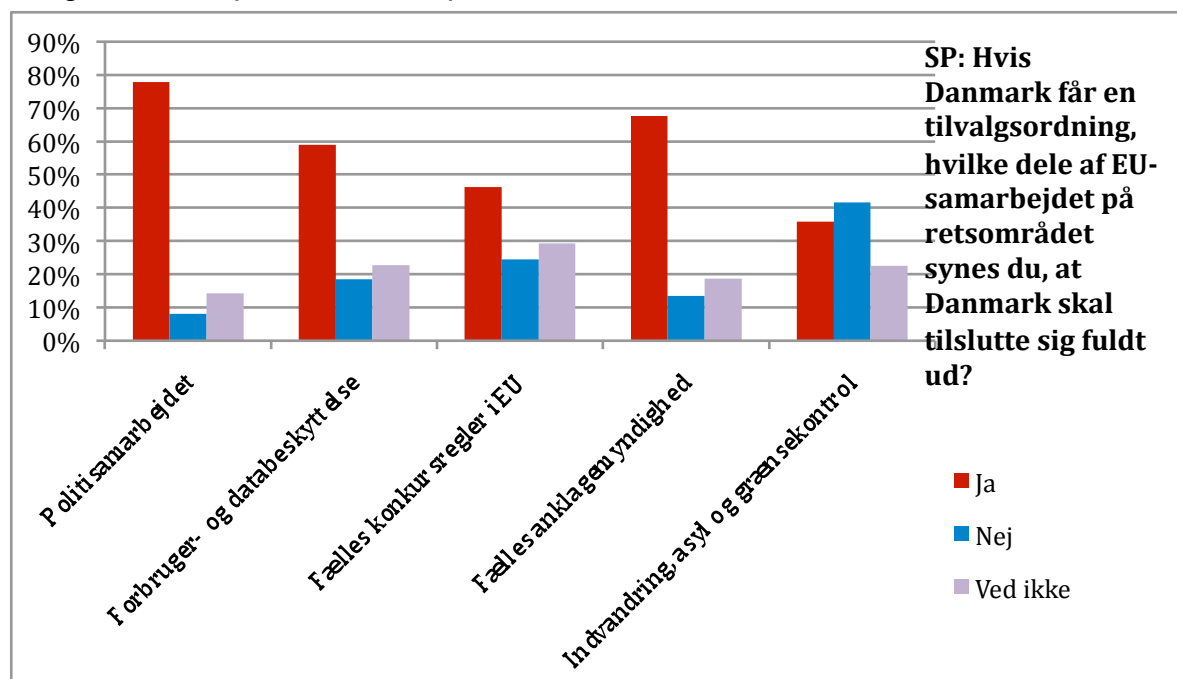
Det er ikke kun i forhold til Europol, at et flertal af danskerne er positive overfor at vælge en opt-in, hvis Danmark får en tilvalgsordning. De vil gerne være fuldt ud med i EU's regler om forbruger- og databeskyttelse, herunder ved handel på nettet (59 pct. siger ja, men kun 18 pct. siger nej). Alle partier kan mønstre et flertal på dette område, og socialdemokraterne de konservative, de radikale og Venstres vælgere trækker gennemsnittet op. 68 pct. synes, at Danmark skal være med i EU's fælles anklagemyndighed til at bekæmpe grænseoverskridende kriminalitet, mens kun 14 pct. er imod. Der er tale om en klar fremgang siden juli måned, hvor 57 pct. af vælgerne var tilhængere af en fælles anklagemyndighed.

Det er værd at bemærke, at alle partier i dag mønstrer et klart flertal på dette område. F.eks. siger 65 pct. af Dansk Folkepartis vælgere ja, og 53 pct. af Enhedslistens vælgere gør det.

De fælles EU-regler for virksomhedskonkurser har derimod ikke så stærk opbakning i befolkningen som de tre andre samarbejdsområder, men der er stadig flere ja-sigere end nej-sigere. 46 pct. siger ja, 24 pct. siger nej. I alle partier, bortset fra DF og Enhedslisten er der et flertal, dog er der i disse to partier en lille overvægt af nej-sigere. Det er værd at bemærke, at 29 pct. af alle vælgere endnu ikke har taget stilling til spørgsmålet om EU-regler for virksomhedskonkurser, og det er en høj andel i forhold til andre spørgsmål. At der er så mange uafklarede vælgere kan hænge sammen med, at emnet ikke har været så meget fremme i debatten, som f.eks. Europol eller den fælles anklagemyndighed.

Undersøgelsen tegner samlet set et billede af en befolkning, der overvejende er tilhænger af fælles europæiske regelsæt på det retlige område. *Se figur 3.* Den eneste undtagelse er EU-samarbejdet om indvandring, asyl og grænsekontrol, herunder familiesammenføringsreglerne, hvor flertallet tipper over til nejsiden. 42 pct. siger nej til fuld dansk deltagelse i EU-samarbejdet på udlændingeområdet, men 36 pct. siger ja, og 23 pct. er uafklaret. De mange uafklarede vælgere gør, at der stadig er betydelig usikkerhed om den endelige stillingtagen.

Figur 3: Massivt flertal vil af med det meste af retsforbeholdet
Vælgere fordelt på delområde, pct.

Kilde: YouGov meningsmålinger for Tænketanken EUROPA, juli og oktober 2014.

Kigger man på de enkelte partiers vælgere, er der på udlændingeområdet flere ja-sigere end nej-sigere hos Socialdemokraterne (S), de radikale (R), de konservative, SF og Venstre. Det er i særlig grad S-R-SF, der mønstrer et flertal blandt sine vælgere, mens der hos de konservative og Venstre er tæt løb mellem ja- og nej-sigere. På den anden side er der en klar overvægt af nej-sigere hos Dansk Folkeparti og Enhedslisten. Hos DF siger 67 pct. nej til fælles EU-regler for indvandring, asyl og grænsekontrol, mens det hos Enhedslisten er 50 pct. - med lidt mere end dobbelt så mange ja-sigere som nej-sigere.

Tydelige køns- og aldersforskelle

Mænd er generelt mere positive overfor at afskaffe retsforbeholdet helt (31 pct) end kvinder (17 pct.). Dertil skal lægges, at 27 pct. af mændene og 34 pct. af kvinderne ønsker en tilvalgsordning. Siden juli er der en tydelig tendens til, at flere kvinder - der tidligere ønskede at bevare retsforbeholdet - er blevet tilhængere af en tilvalgsordning. Blandt mændene er der ikke de store ændringer mellem ja- og nej siden, men der er sket en lille forskydning fra en tilvalgsordning til en fuld afskaffelse af retsforbeholdet. Flere mænd ønsker at nu at gå hele vejen i stedet for at nøjes med en tilvalgsordning, hvor Folketinget fra sag til sag vælger, om Danmark skal deltage.

Rent aldersmæssigt er der en tydelig sammenhæng, at jo ældre man bliver, desto flere ønsker at komme af med det nuværende forbehold. Blandt danskere over 65 år er det 2/3 af vælgerne, der enten ønsker at afskaffe forbeholdet eller erstatte det med en tilvalgsordning. Blandt de unge mellem 18-34 år er det til sammenligning mindre end hver fjerde vælger.

Dykker man ned i de konkrete delområder af det retlige samarbejde er der en tendens til, at jo ældre folk er, jo mere positive er de overfor fuld dansk deltagelse. I +65 gruppen finder man også en massiv opbakning bag dansk tilslutning til Europol, en grænseoverskridende anklagemyndighed og fælles regler for data- og forbrugerbeskyttelse. Det er også i denne gruppe, at der findes relativt flest vælgere (49 pct.), der siger ja til dansk deltagelse i en fælles EU politik for indvandring, grænsekontrol og asylregler, mens færre siger nej (31 pct.).

De yngre vælgere er ikke så engagerede i det europæiske samarbejde som de ældre generationer. Kun 30 pct. af de unge i aldersgruppen 18-34 år siger ja til fælles EU-regler på udlændingeområdet, mens 40 pct. siger nej - dog er der mange uafklarede med hele 30 pct., der ikke ved, hvad de skal svare. Blandt de

unge er der derimod et klart flertal, der siger ja til, at Danmark indenfor en tilvalgsordning går med i Europol, tilslutter sig de fælles EU regler for forbrugerbeskyttelse og en fælles anklagemyndighed. Generelt er ja-procenten dog lavere end hos de ældre generationer på alle dimensioner af det retlige samarbejde.

Folk med en kortere uddannelse eller arbejdsløse er desuden mere skeptiske end folk med mellemlange eller lange videregående uddannelser. Blandt selvstændigt erhvervsdrivende er hele 47 pct. for en afskaffelse af retsforbeholdet, og de skiller sig ud som den erhvervsgruppe, der har det stærkeste ønske om at komme af med retsforbeholdet.

Der er også visse forskelle mellem vælgerne i de forskellige dele af landet. Jyderne er helt overordnet mere skeptiske end københavnernes og sjællænderne - men i alle regioner er der mere end dobbelt så mange vælgere, der ønsker at afskaffe retsforbeholdet eller at erstatte det med en tilvalgsordning end vælgere, der ønsker at bevare forbeholdet. I Nordjylland er der dog en større andel, der er uafklaret end i de andre landsdele, og hele 32 pct. af nordjyderne har ikke gjort deres stilling op, hvor kun 19 pct. i København og på Sjælland svarer *ved ikke*.